

Vlaams Talenplatform - Talenplan

Het Vlaams Talenplatform vraagt **dringende actie** om het **talenonderwijs in Vlaanderen te versterken**, op alle niveaus en in samenwerking met alle betrokken actoren: overheid, onderwijsverstrekkers, directies, leerkrachten, universiteiten, hogescholen, centra voor volwassenenonderwijs, uitgevers en culturele en economische partners.

Het maatschappelijke belang van talen en dus ook van kwalitatief talenonderwijs kan niet worden overschat:¹

- Taal is de toegangspoort naar de meest essentiële vaardigheden voor de samenleving van vandaag: kennis, inzicht, communicatieve vaardigheden en kritisch en probleemoplossend denken.
- Taal is essentieel op de arbeidsmarkt. In bijna elke functie kan enkel wie voldoende taalvaardig is, een duidelijke meerwaarde betekenen voor een organisatie. Veel andere nuttige en nodige vaardigheden – zoals kennis van specifieke technologische tools – kunnen relatief snel en eenvoudig worden bijgespijkerd terwijl men al aan de slag is. Inzicht verwerven in teksten, in het zelf opstellen van teksten en in de basisprincipes van (interculturele) communicatie daarentegen vraagt tijd en grondige inoefening.
- Literatuur speelt een cruciale rol in het bevorderen van taalbewustzijn en taalverwerving, maar heeft daarnaast ook een enorm potentieel om inlevingsvermogen, cultureel bewustzijn, mondig burgerschap en maatschappelijk inzicht te bevorderen.
- Talige expertise vormt de motor van heel wat technologische innovatie (bv. analyse van big data, spraakherkenning).

Het Vlaams Talenplatform schuift in deze nota **dertien urgente maatregelen** naar voren om het talenonderwijs in Vlaanderen te versterken en een verhoogde en sterkere instroom in de talenopleidingen te stimuleren – van concrete, direct realiseerbare maatregelen tot meer algemene maatregelen die zorgvuldig moeten worden voorbereid. Telkens wordt aangegeven wat nodig is en welke actoren aan zet zijn. Het Vlaams Talenplatform wil bij al deze maatregelen constructief bijdragen tot het uitwerken en operationaliseren ervan, in dialoog met zijn brede netwerk van leerkrachten en scholen en met de onderwijsverstrekkers. Het Talenplatform kan daarbij de expertise inbrengen van een brede groep van partners (de educatieve bachelors, de academische taalopleidingen en talencentra, en het volwassenenonderwijs).

We stellen dat een **alomvattende aanpak** nodig is, waarbij (1) wordt ingezet op zowel Nederlands als de moderne vreemde talen en klassieke talen; (2) op alle onderwijsniveaus maatregelen worden genomen; (3) alle onderwijsactoren worden geresponsabiliseerd en (4) het belang van talen mee wordt beklemtoond door een brede groep van maatschappelijke actoren: overheid, werkgeversorganisaties, uitgevers en culturele partners.

De taalleerkracht versterken

[1] Bewaak de minimumcontacturen die taalleerkrachten in het secundair onderwijs ter beschikking krijgen om de eindtermen te realiseren en moedig directies aan om taaluren waar mogelijk in de lessenroosters geclusterd aan te bieden.

- Wat is nodig? Modellessentabellen waarin voldoende taaluren verankerd zijn en directies die binnen deze klijntijden de uren voor taallessen optimaal inroosteren. Indien nodig moet de overheid die minimumcontacturen afdwingen.

¹ Zie ook het opiniestuk dat het Vlaams Talenplatform op 21 mei 2019 publiceerde in De Tijd: *We kunnen dalend taalniveau bij jongeren weer opkrikken*.

- Actoren? onderwijsverstrekkers en directies; de overheid

[2] Monitor de kwaliteit van het toetsbeleid van scholen en versterk de evaluatie van taalvaardigheid en -kennis door leerkrachten te ondersteunen: bij het afzetten van de resultaten van hun leerlingen tegen de beoogde eindtermen, bij het opsporen van tekorten en bij het uitwerken van remediëring. Neem bij deliberaties tekorten op taalvakken ernstig. Vermijd rigide stellingnames over toetsing (bv. afwijzen van summatieve evaluatie van kenniselementen).

- Wat is nodig? Een sterk toets- en monitoringbeleid dat onderzoeksgebaseerd is en zorgvuldig wordt uitgewerkt en opgevolgd door een centrale commissie waar zowel de expert-onderzoekers, de overheid, de onderwijsverstrekkers als leerkrachten in vertegenwoordigd zijn; databanken met gevalideerde toetsen die leerkrachten toelaten om zelf op klasniveau progressiepeilingen te organiseren.
- Actoren? overheid, universiteiten en hogescholen, onderwijsverstrekkers, leerkrachten.

[3] Zorg voor een grondige en correcte vertaalslag van de eindtermen naar leerplannen en handboeken. Bewaak actief de kwaliteit van het materiaal waarmee leerkrachten finaal aan de slag gaan. Zorg dat de systematische opbouw van kennis- en vaardigheidscomponenten zoals uiteengezet in de eindtermen er op een gestructureerde en gedetailleerde manier in gereflecteerd wordt. Bewaak ook de manier waarop literatuur een plaats krijgt in handboeken en vermijd dat die zich beperken tot korte fragmenten of een beperkte set van genres: langere verhalende teksten vormen een essentieel onderdeel van talenonderwijs, maar hoeven niet per se te worden opgenomen in het handboek zelf.

- Wat is nodig? (1) Strengere kwaliteitseisen voor het lesmateriaal dat voor talenonderwijs wordt gebruikt, uit te werken in overleg met alle onderwijsactoren en op te volgen door een commissie bestaande uit de overheid, expert-onderzoekers, de onderwijsverstrekkers, uitgevers en leerkrachten; (2) Een grotere betrokkenheid van experts bij het uitwerken van lesmateriaal.
- Actoren? overheid, universiteiten en hogescholen, onderwijsverstrekkers, leerkrachten.

[4] Maak van structurele, vakinhoudelijke nascholing en professionalisering een recht en een plicht, en stem ze af op wetenschappelijke inzichten over taalonderwijs. Streef daarbij naar een gepast evenwicht tussen vaardigheden en kennis, en geef taalbeschouwing, literatuur en leesonderwijs een belangrijke plaats.

- Wat is nodig? (1) Een onderwijsklimaat waarin structurele nascholing voor leerkrachten en directies vanzelfsprekend, structureel mogelijk en financieel haalbaar is; (2) Een duidelijke en onderzoeksgebaseerde consensus over taal- en literatuurdidactiek en over de te hanteren metataal.
- Actoren? Overheid, onderwijsverstrekkers en directies moeten samen met universiteiten en hogescholen een structureel, financieel en inhoudelijk plan van aanpak uitwerken (zie ook [5]). Universiteiten en hogescholen moeten de krachten bundelen om taaldidactische inzichten en adviezen te stroomlijnen en ter beschikking te stellen van de taalleerkracht.

[5] Investeer in de uitwerking van een Vlaams professionaliserings- en expertisenetwerk om [2, 3 en 4] structureel, (kosten)efficiënt en onderzoeksgebaseerd uit te werken en op te volgen. Het moet daarbij duidelijk zijn dat dé taalleraar niet bestaat: maatregelen die zich richten op professionalisering en ondersteuning van het toetsbeleid, bijvoorbeeld, zullen moeten worden aangepast aan het niveau van onderwijs, aan de vooropleiding van de leraren en aan de eigenheid en concrete noden van de klasgroepen aan wie wordt lesgegeven.

- Wat is nodig? Een financieringsmodel dat het de universiteiten en hogescholen mogelijk maakt om een kwaliteitsvol aanbod van nascholing en professionalisering uit te werken en aan adviesverlening te doen, en dat scholen in staat stelt om leerkrachten structureel te laten participeren.
- Actoren? overheid, universiteiten en hogescholen, onderwijsverstrekkers en directies

Een campagne voor TALEN lanceren

[6] Het Vlaams Talenplatform pleit voor een grootschalige campagne, inclusief een mediacampagne, die jongeren warm maakt voor taal en voor een taalopleiding, en die inzet op de vele troeven die taalspecialisten te bieden hebben.

- Wat is nodig? (1) Een professionele campagne met een duidelijk doelpubliek (jongeren van 12 tot 18 jaar) (a) die vertrekt van de leefwereld van die jongeren, hen plezier doet krijgen in bezig zijn met taal, en het maatschappelijke belang van taal, meertaligheid en taalinzicht bij hen overbrengt; (b) die de vele initiatieven die nu al bestaan om talen te promoten (bv. olympiades) stroomlijnt en promoot en nieuwe initiatieven uitwerkt; (2) Financiering om de campagne professioneel en langdurig uit te rollen en de impact ervan te maximaliseren.
- Actoren? De overheid (idealiter een samenwerking tussen de ministeries van Onderwijs, Economie, Werk en Innovatie, Jeugd en Media, Cultuur) en het Vlaams Talenplatform, in samenwerking met werkgeversorganisaties VBO, VOKA en UNIZO, onderwijsverstrekkers en culturele instellingen.

Het talenonderwijs in de lagere school versterken

[7] Werk voor Nederlands op korte termijn een curriculum uit dat versterkt inzet op lezen en gebaseerd is op de beschikbare nationale en internationale wetenschappelijke consensus. Zet daarbij volop in op leesbevordering en leesplezier. Geef lezen en literatuuronderwijs een centralere plaats in de educatieve bachelors, in handboeken en in nascholing voor leerkrachten.

- Wat is nodig? Implementatie van de adviezen van de Vlaams-Nederlandse Taalraad zoals geformuleerd in *Effectief onderwijs in begrijpend lezen. Acties voor beter leesbegrip en meer leesmotivatie* (Taalunie, 2019) en de vijf didactische sleutels voor beter begrijpend-leesonderwijs, zoals uitgewerkt in de VLOR-review (2019).
- Actoren? onderwijsverstrekkers, directies en leerkrachten; hogescholen en universiteiten; uitgevers en culturele partners (bv. bibliotheken)

[8] Zet extra in op de kwaliteit van het onderwijs Frans. Frans wordt nu nog te vaak door leerkrachten gegeven die zelf het Frans onvoldoende machtig zijn. Maak vakleerkrachten Frans in het lager onderwijs mogelijk of zorg ervoor dat leerkrachten lager onderwijs binnen de educatieve bachelors of via nascholing extra kunnen inzetten op Frans en hiervoor gecertificeerd worden. Integreer de structurele nascholing van deze leerkrachten voor wat Frans betreft in het bredere professionaliseringsaanbod. Zorg voor een kwalitatief aanbod van handboeken om dit vorm te geven.

- Wat is nodig? (1) Vakleerkrachten voor Frans of leerkrachten met een duidelijke certificering om Frans te geven in het basisonderwijs; (2) Een structureel nascholingsaanbod dat zich specifiek richt op deze doelgroep; (3) Aangepast en kwalitatief hoogstaand didactisch materiaal.
- Actoren? onderwijsverstrekkers, hogescholen en universiteiten, uitgevers

Excellentie in taal mogelijk maken in het secundair onderwijs

[9] Herzie op korte termijn de opleidingsmatrix met het oog op het uitbouwen van een volwaardig en hoogstaand talenparcours in zowel ASO als TSO. Nu ontbreken er fundamentele schakels om getalenteerde leerlingen aan te moedigen om, in de aanloop naar een talenopleiding in het hoger onderwijs, voor een sterke talenrichting te kiezen.

- Wat is nodig? (1) In het TSO (of de domeingebonden doorstroomfinaliteit) moet ook in de tweede graad een sterke en exclusieve talenrichting worden aangeboden ('taal- en communicatiewetenschappen' zoals in de derde graad, of meer algemeen 'moderne talen'); (2) In de derde graad van het ASO (of de domeinoverschrijdende doorstroomfinaliteit) moet enerzijds een sterke, exclusieve richting komen met moderne vreemde talen ('moderne talen' zonder meer) en anderzijds een richting die STEM met een versterkte talencomponent combineert (wetenschappen – wiskunde – extra uren moderne talen). Dergelijke talenrichtingen

zijn nodig zowel in het TSO, waar steeds meer educatieve bachelors (en dus een groot deel van de taalleraren van de toekomst) vandaan komen, als in het ASO.

- Actoren? overheid en onderwijsverstrekkers

Talen in het volwassenenonderwijs voldoende ruimte geven, ook financieel

[10] Erken het algemene maatschappelijke belang van taalonderwijs, als basis voor geletterdheid, interculturele communicatie, en maatschappelijke integratie en herbekijk de ongunstige financiering van volwassenenonderwijs moderne vreemde talen (die nu de hoogste decretale deler hebben en ongunstige wegingscoëfficiënten).

- Wat is nodig? Een aanpassing van het decreet volwassenenonderwijs.
- Actoren? overheid

[11] Maak een flexibele aanpak en maatwerk mogelijk voor moderne vreemde talen: herbekijk het aantal lessen dat per module moet worden ingericht en laat ook de personeelsregelgeving hier beter bij aansluiten.

- Wat is nodig? Een aanpassing van het decreet volwassenenonderwijs.
- Actoren? overheid

Voluit inzetten op het opleiden van meer én goede taalleerkrachten

[12] Er zijn op korte termijn extra taalleerkrachten nodig: faciliteer daarom het verwerven van een (bijkomend) vereist bekwaamheidsbewijs voor zij-instromers, maar bewaak tegelijk de kwaliteitseisen die worden gesteld. Op die manier kan de dalende trend van het aantal taalleerkrachten met het vereiste diploma gekeerd worden.

- Wat is nodig? Flexibele trajecten aan hogescholen (educatieve bachelors) en universiteiten (educatieve masters), die zij-instromers de kans geven om de overstap naar het onderwijs in een specifieke taal te maken op een haalbare én kwaliteitsvolle manier. Hoe deze trajecten er kunnen uitzien moet in overleg met VLHORA en VLIR worden uitgewerkt.
- Actoren? overheid, VLHORA en VLIR

[13] Bewaak de minimumvereisten die gesteld worden binnen lerarenopleidingen en educatieve masters aan verschillende instellingen.

- Wat is nodig? (1) Ambitieuze minimumafspraken betreffende het aantal studiepunten dat per taal wordt gevraagd binnen de educatieve bachelors aan de verschillende hogescholen en het aantal contacturen dat er tegenover staat; (2) Eenduidige afspraken over mogelijke zalmtrajecten naar de (verkorte) educatieve masters.
- Actoren? overheid, VLHORA en VLIR.

Om al deze maatregelen te realiseren moet een concreet en coherent stappenplan worden uitgewerkt, waarbij alle betrokken onderwijsactoren worden geresponsabiliseerd en geactiveerd: van leraar tot directie, koepels en handboekauteurs en -uitgevers, tot hogescholen en universiteiten. Binnen dit masterplan voor het talenonderwijs moet een duidelijke fasering worden uitgewerkt, inclusief budgettering, timing en verantwoordelijkheden.